

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Στρατηγικές παραγωγής κριτικού και αποφαντικού λόγου

Οι στρατηγικές παραγωγής κριτικού λόγου αναπτύσσονται σε τρία στάδια, το προ-συγγραφικό, το συγγραφικό και το μετα-συγγραφικό. Σε καθένα από τα στάδια αυτά οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν μια σειρά στρατηγικών (σημειώνονται με **κόκκινα γράμματα**).

ΛΥΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

«Αξίζει να μαθαίνουμε για αυτούς τους νεκρούς. Αξίζει να γνωρίζουμε τι έκαναν, πώς σκέφτονταν, πώς ζούσαν». Με αφορμή τη διαπίστωση του συγγραφέα και αξιοποιώντας δημιουργικά το κείμενο αναφοράς [α] να εκφράσετε την άποψή σας για την αξία της ιστορικής γνώσης και [β] να αναφέρετε βιωματικούς τρόπους που μπορούν να καλλιεργήσουν το ενδιαφέρον σας για το ιστορικό παρελθόν. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. (350 έως 400 λέξεις) (Πανελλαδικές εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2022)

ΣΤΑΔΙΟ 1: ΠΡΟ-ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ

Στο προ-συγγραφικό στάδιο οι μαθητές σχεδιάζουν την παραγωγή λόγου, αξιοποιώντας τις εξής στρατηγικές:

A. Καθορισμός του περικειμένου

Αξιοποιώντας το θέμα της παραγωγής λόγου, οι μαθητές εντοπίζουν και καταγράφουν τις πληροφορίες που αφορούν την περίσταση επικοινωνίας του παραγόμενου κειμένου:

- **Πεδίο:** Αφορά το περιεχόμενο του μαθητικού κειμένου, τα δεδομένα, τα ζητούμενα και τους κειμενικούς τύπους τους.
- **Τόνος:** Καθορίζεται από τους συνομιλιακούς ρόλους, τις ιδιότητες του πομπού και του δέκτη και τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσά τους.
- **Τρόπος:** Αναφέρεται στο κειμενικό είδος του μαθητικού κειμένου.
- **Σκοπός:** Προσδιορίζει την επικοινωνιακή πρόθεση του μαθητικού κειμένου.

Εφαρμογή:

- Πεδίο
 - Δεδομένο 1 (Δ1): Ιστορική γνώση (περιγραφή)
 - Ζητούμενο 1 (Z1): Ποια είναι η αξία της ιστορικής γνώσης; (εξήγηση αποτελέσματος)
 - Δεδομένο 2 (Δ2): (ενν.) Οι μαθητές δεν έχουν ενδιαφέρον για την ιστορική γνώση (περιγραφή & εξήγηση)
 - Ζητούμενο 2 (Z2): Με ποιους βιωματικούς τρόπους μπορεί να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον των μαθητών για την ιστορική γνώση; (οδηγίες)
- Τόνος: Ιδιότητες πομπού και δέκτη: μαθητής > εκπαιδευτικοί | Σχέση πομπού και δέκτη: άμεση, ανοδική > Ουδέτερος τόνος
- Τρόπος: Άρθρο στη σχολική ιστοσελίδα
- Σκοπός: (κατευθυντικός) Να πείσει τους εκπαιδευτικούς για την ανάγκη να υιοθετηθούν βιωματικοί τρόποι διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας

B. Παραγωγή ιδεών

Με τη στρατηγική αυτή οι μαθητές παράγουν ιδέες που θα στηρίξουν την ανάπτυξη του κειμένου τους.

B.1 Αξιοποίηση πηγών

Για την παραγωγή των ιδεών που θα απαντήσουν στα δεδομένα και τα ζητούμενα που εντοπίστηκαν με την προηγούμενη στρατηγική οι μαθητές αξιοποιούν αρχικά πληροφορίες από τα κείμενα αναφοράς, καταγράφοντάς τες με τη μορφή μιας λίστας σημείων (bullet list). Με την αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών των κειμένων αναφοράς αξιολογείται η κρίση του μαθητή, στον βαθμό που λαμβάνει υπόψη ή αγνοεί σημαντικές πτυχές του θέματος που θίγονται στο κείμενο (ή στα κείμενα) αναφοράς. Αυτό δε σημαίνει την αντιγραφή ιδεών των κειμένων αναφοράς, την αυτούσια αναπαραγωγή

και τον σχολιασμό τους, αλλά τη δημιουργική τους αφομοίωση και την αξιοποίηση του γνωστικού υλικού ή των απόψεων που περιλαμβάνονται σε αυτά, για την παραγωγή τεκμηριωμένης θέσης, για τη συγκρότηση της στάσης του μαθητή, της συμφωνίας ή διαφωνίας ως προς το ζητούμενο. Οι μαθητές δηλαδή λαμβάνουν υπόψη τα κείμενα αναφοράς, με σκοπό να τοποθετηθούν κριτικά με βάση τα προσωπικά τους βιώματα, να πάρουν δηλαδή θέση απέναντι σε ένα θέμα ή ερώτημα που τίθεται ως ζητούμενο. Γι' αυτό και τα κείμενα αναφοράς πρέπει να κινητοποιούν τη σκέψη των μαθητών και να τους προκαλούν να πάρουν θέση. Οι στρατηγικές αξιοποίησης των πηγών μπορούν να ταξινομηθούν σε πέντε κατηγορίες:

B.1.1 Αντιγραφή

Λέξη προς λέξη εισαγωγή πληροφοριών, κυρίως αυτών που θεωρούνται ειδικοί όροι ή φράσεις σε κοινή χρήση.

B.1.2 Παράφραση

Παράλειψη λέξεων και λεξιλογικές μεταβολές (π.χ. συνώνυμα).

B.1.3 Μετασχηματισμός

Ανασύνθεση πληροφοριών, διατηρώντας το σημασιολογικό τους περιεχόμενο και με τρόπο που να επιτυγχάνεται η σύνδεση με προηγούμενα ή επόμενα μέρη του κειμένου.

B.1.4 Γενίκευση

Σύνοψη πληροφοριών που αποδίδει το νόημα.

B.1.5 Επινόηση

Δημιουργία περιεχομένου μέσω του συσχετισμού με προσωπικές γνώσεις και εμπειρίες.

Εφαρμογή:

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Γιατί να μαθαίνουμε ιστορία;

Γιατί δεν αγαπάνε οι μαθητές την ιστορία; Οι απαντήσεις είναι γνωστές. Γιατί συνήθως πρέπει να τη μάθουν παπαγαλία, γιατί συνήθως μαθαίνουν για προσωπικότητες και όχι για την κοινωνία, γιατί μαθαίνουν κυρίως για την παλαιότερη ιστορία και όχι τη νεότερη. Ο σημαντικότερος όμως λόγος που η ιστορία είναι απωθητική για τους μαθητές, είναι ότι το σχολείο δεν καταφέρνει να συνδέσει τη ζωή των μαθητών με το παρελθόν. Δεν καταλαβαίνουν γιατί να πρέπει να τα μάθουν όλα αυτά. Όπως μου έλεγαν κάποιοι φοιτητές μου: «Γιατί, κύριε, να πρέπει να μαθαίνουμε ιστορία; Εμείς κοιτάμε μπροστά. Κοιτάμε στο μέλλον».

Αυτό που δεν καταλάβαιναν οι φοιτητές μου και δεν καταλαβαίνουν όσοι δεν εκτιμούν την αξία της γνώσης του παρελθόντος, είναι ότι τελικά όλοι μας είμαστε προϊόντα της ιστορίας. Ό,τι έχουμε στο μυαλό μας έρχεται από τους προηγούμενους από εμάς. Ακόμη και οι λέξεις που χρησιμοποιώ για να γράψω αυτές τις γραμμές, δεν είναι δικές μου. Έρχονται από τους προηγούμενους από μένα. Και βέβαια το πιο σημαντικό δεν είναι οι λέξεις. Είναι οι πεποιθήσεις, οι αξίες, οι γνώσεις ακόμη και οι κανόνες. Εμείς αποφασίζουμε για τους κανόνες που ρυθμίζουν τη ζωή μας; Όχι βέβαια. Οι προηγούμενοι από εμάς αποφασίζουν. Εμείς γεννιόμαστε μέσα σε ένα πολιτισμό, σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που όλα αυτά έχουν ήδη διαμορφωθεί. Είναι τόσο μεγάλο το βάρος του παρελθόντος πάνω στο παρόν, που ένας ιστορικός έχει ισχυριστεί κάτι που όταν το είχα πρωτοακούσει είχα εντυπωσιαστεί: «Οι νεκροί μάς κυβερνούν». Βαριά κουβέντα. Δεν συμφωνώ εντελώς όμως, καθώς και εμείς επιδρούμε στον τρόπο που εξελίσσεται η ιστορία και έχουμε ευθύνη απέναντι στις μελλοντικές γενιές ως μελλοντικοί νεκροί που αναπόφευκτα είμαστε όλοι μας.

Αξίζει να μαθαίνουμε για αυτούς τους νεκρούς. Αξίζει να γνωρίζουμε τι έκαναν, πώς σκέφτονταν, πώς ζούσαν. Αξίζει γιατί αυτοί είναι που διαμόρφωσαν τον κόσμο που μας περιβάλλει. Η γνώση του παρελθόντος είναι απαραίτητη για την κατανόηση του παρόντος. Ή, για να το πούμε με άλλα λόγια, δεν μπορούμε να καταλάβουμε το σήμερα αν δεν ξέρουμε σε βάθος το χθες. Η ιστορία είναι μια πράξη αυτογνωσίας, μια πράξη γνώσης για τον συλλογικό μας εαυτό, απαραίτητη για να καταλάβουμε τον πολιτισμό μας.

Δεν μαθαίνουμε ιστορία για χάρη των προηγούμενων. Όντως αυτοί έφυγαν και δεν έχει πια καμία σημασία για αυτούς. Μαθαίνουμε ιστορία για εμάς, για να μάθουμε από τα λάθη των προηγούμενων, να δούμε τι λειτούργησε καλύτερα για εκείνους και τι όχι. Μαθαίνουμε ιστορία για να καταλάβουμε ποιοί είμαστε και να σκεφτούμε πού θέλουμε να πάμε. [...]

[Ραϋμόνδος Αλβανός, Ο ελληνικός εμφύλιος. Μνήμες σε πόλεμο και σύγχρονες πολιτικές ταυτότητες, εκδ. Επίκεντρο, 2022 (από τον Πρόλογο του βιβλίου)].

ΤΕΛΟΣ 1ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

Z1: [α] (§2) Ο σύγχρονος πολιτισμός (αξίες, ήθη, κανόνες κτλ.) έχει δημιουργηθεί στο παρελθόν (παράφραση). [β] (§3) Κατανόηση της ατομικής και συλλογικής μας ταυτότητας (παράφραση). [γ] (§4) Κοινωνική πρόοδος: αποφυγή λαθών/ αξιοποίηση επιτευγμάτων του παρελθόντος (παράφραση & επινόηση)

Δ2: (§1) Στείρα απομνημόνευση, αδυναμία σύνδεσης των ιστορικών γεγονότων με τη σύγχρονη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, έμφαση στη στρατιωτική και διπλωματική ιστορία και απουσία.

B.2 Καταιγισμός ιδεών

Στη λίστα των ιδεών που δημιουργήθηκε από την αξιοποίηση των πηγών μπορούν να προστεθούν προσωπικές γνώσεις και εμπειρίες μέσω ενός καταιγισμού ιδεών. Ο καταιγισμός ιδεών είναι μια στρατηγική κατά την οποία οι μαθητές καταγράφουν όποια ιδέα έχουν που αφορά τα δεδομένα και τα ζητούμενα του θέματος. Η διαδικασία αυτή πρέπει να είναι αυθόρμητη, ώστε να αναδυθούν όλες οι σχετικές πληροφορίες, ακόμα και αν στη συνέχεια απορριφθούν, για παράδειγμα, ως χαμηλής ποιότητας.

Για την οργάνωση του καταιγισμού ιδεών προτείνονται δύο στρατηγικές, οι θεματικοί τομείς και οι κοινοί ρητορικοί τύποι:

B.2.1 Θεματικοί τομείς

Η στρατηγική των θεματικών τομέων βασίζεται στη διάκριση της κοινωνικής οργάνωσης σε τομείς, οι οποίοι είναι οι εξής:

- **Βιολογικός τομέας:** ανθρώπινος οργανισμός (υγεία, φυσική κατάσταση, συνήθειες κτλ.), εμφάνιση του σώματος (ομορφιά, αρμονία κτλ.)
- **Υλικοτεχνικός τομέας:** φυσικό περιβάλλον (πλουτοπαραγωγικές πηγές, ανατροπή της οικολογικής ισορροπίας κτλ.), υλικοτεχνική υποδομή (τεχνικά μέσα, τεχνολογία, πληροφορική κτλ.), οικονομία (παραγωγή και διακίνηση προϊόντων, οικονομικά μεγέθη, επενδύσεις, επιχειρηματικότητα, διαφήμιση κτλ.), εργασία (επιλογή και άσκηση επαγγέλματος, συνθήκες της αγοράς εργασίας, αλλοτρίωση κτλ.), συνθήκες διαβίωσης (πλούτος, αγαθά, βιοτικό επίπεδο κτλ.)
- **Πνευματικός τομέας:** νοητικές λειτουργίες (αντίληψη, προσοχή, μνήμη, φαντασία, κριτική ικανότητα, τάση έρευνας, φανατισμός κτλ.), πολιτισμός (επιστήμη, τέχνη, παιδεία, πολιτιστική κληρονομιά κτλ.)

- **Ψυχικός τομέας:** συναισθήματα (αγάπη, χαρά, φόβος, ευθύνη κτλ.), ψυχικές αρετές (υπομονή, πίστη, θάρρος, αγωνιστικότητα, αυτοεκτίμηση κτλ.), ψυχική υγεία (στρες, άγχος κτλ.)
- **Ηθικός τομέας:** ηθικές αξίες (σεβασμός, αλληλεγγύη, δικαιοσύνη, ειλικρίνεια, εντιμότητα, αμοραλισμός, ανηθικότητα κτλ.), βιοθεωρία (αγωνιστικότητα, αξιοπρέπεια, αρετή, αισιοδοξία κτλ.)
- **Κοινωνικός τομέας:** διαπροσωπικές σχέσεις (φιλία, έρωτας κτλ.), κοινωνικές αξίες (ομαδικό πνεύμα, σεβασμός στο διαφορετικό, αλληλεγγύη, ανθρωπιά, ισότητα, αξιοκρατία κτλ.), κοινωνικοί θεσμοί (οικογένεια, σχολείο, μέσα μαζικής ενημέρωσης, πνευματική ηγεσία κτλ.), κυρίαρχη ιδεολογία (καταναλωτισμός, μαζοποίηση κτλ.), φαινόμενα παθογένειας (βία και εγκληματικότητα, τοξικομανία, αλλοτρίωση σχέσεων κτλ.)
- **Πολιτικός τομέας:** πολιτικές αξίες (ελευθερία, δικαιοσύνη, ισονομία και ισοπολιτεία, ανθρώπινα δικαιώματα κτλ.), πολιτικοί θεσμοί (πολιτικό σύστημα, κόμματα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, συνδικαλισμός, κοινωνικό κράτος, διάκριση εξουσιών, δημόσια διοίκηση, νόμοι κτλ.), πολιτική συνείδηση (συμμετοχή στα κοινά, πολιτικές και ιδεολογικές απόψεις, συμμετοχή και αποπολιτικοποίηση, νόθα πολιτικοποίηση, σεβασμός στους νόμους, δικαιώματα και υποχρεώσεις κτλ.), έθνος (ταυτότητα, πατριωτισμός και εθνικισμός, θέση στον κόσμο κτλ.), διεθνείς σχέσεις (διεθνές δίκαιο και διεθνείς οργανισμοί, διακρατικές σχέσεις, παγκοσμιοποίηση κτλ.)

B.2.2 Κοινός ρητορικός τρόπος

Η στρατηγική των κοινών ρητορικών τρόπων αναφέρεται σε λογικές κατηγορίες τις οποίες οι μαθητές μπορούν να μετατρέψουν σε ερωτήματα, στη βάση των οποίων θα αναδυθούν προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών με στόχο την πολυεπίπεδη διερεύνηση ενός αντικειμένου, μιας έννοιας ή ενός θέματος. Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- **Ορισμός:** Τι είναι; Πώς ορίζεται/ καλείται/ ονομάζεται;
- **Διάρθρωση:** Ποιες είναι οι μορφές; Ποια τα είδη; Ποιες οι κατηγορίες;
- **Σύγκριση:** Πώς σχετίζονται οι έννοιες/ καταστάσεις/ φαινόμενα; Ποιες ομοιότητες/ διαφορές/ αναλογίες παρουσιάζει με άλλες οντότητες;
- **Εγγχρονισμός:** Πότε συμβαίνει/ συνέβη; Τι συνέβαινε παλιότερα;
- **Εντοπισμός:** Πού συμβαίνει; Τι συμβαίνει αλλού;
- **Τρόπος:** Πώς εμφανίζεται/ τεκμηριώνεται;

- **Αίτιο:** Πού οφείλεται; Ποιος ο σκοπός;
- **Αποτέλεσμα:** Ποια είναι τα θετικά/ αρνητικά αποτελέσματα; Τι συμβαίνει με την έλλειψη/ απουσία/ υπερβολή;
- **Δέον/ Δυνατόν:** Τι πρέπει/ μπορεί να γίνει; Κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί να πραγματοποιηθεί;

Εφαρμογή:

Δ1 (περιγραφή ιστορικής γνώσης): Γνώση γεγονότων και πολιτιστικών στοιχείων (αξίες, αρχές, τρόπος ζωής, σχέσεις λαών κτλ.) του παρελθόντος.

Z1 (εξήγηση της σημασίας της ιστορικής γνώσης)

1. Αποφυγή των λαθών του παρελθόντος > Ασφαλής πρόοδος σε ατομικό (π.χ. επιλογή επαγγέλματος) και συλλογικό επίπεδο (π.χ. πολιτικές επιλογές).
2. Αξιοποίηση των επιτευγμάτων του παρελθόντος > Πηγή έμπνευσης για τη σύγχρονη δημιουργία σε όλους τους τομείς (οικονομία, τέχνες, επιστήμες κτλ.).
3. Κατανόηση του σύγχρονου πολιτισμού (γνώση της εξέλιξης των αρχών, των αξιών, των πολιτικών επιλογών κτλ.) > Συλλογική αυτογνωσία, ενίσχυση της συνοχής.

Δ2 (περιγραφή/ εξήγηση της αδιαφορίας των νέων για την ιστορική γνώση): Άγνοια ή/ και αμφισβήτηση εξαιτίας των προβλημάτων στο μάθημα της Ιστορίας στην εκπαίδευση (απομνημόνευση, αδυναμία σύνδεσης με το παρόν και τις ανάγκες του, εμμονή στην πολεμική ιστορία κτλ.) και της γενικότερης απαξίωσης του πνευματικού πολιτισμού.

Z2 (οδηγίες για την υιοθέτηση βιωματικών τρόπων ενίσχυσης του ενδιαφέροντος των νέων για την ιστορική γνώση)

1. Οργανωμένες (π.χ. στο πλαίσιο ερευνητικών εργασιών) επισκέψεις στο πεδίο (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί τόποι κτλ.) > βιωματική μάθηση.
2. Χρήση ψηφιακών μέσων (π.χ. χρονογραμμές, επαυξημένη πραγματικότητα κτλ.) για την ανασύσταση του παρελθόντος > προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών.
3. Έμφαση στη τοπική/ οικογενειακή/ δημόσια ιστορία (π.χ. συνεντεύξεις μαθητών από πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας, έρευνα στις πηγές κτλ.) > σύνδεση της ιστορικής γνώσης με το παρόν και τη ζωή των μαθητών.

Γ. Μακροδομικές επιλογές

Αφού συγκεντρώσουν τις ιδέες που θα υποστηρίξουν την ανάλυση των δεδομένων και των ζητούμενων, οι μαθητές αξιολογούν την ποσότητα και την ποιότητα των ιδεών που

συγκέντρωσαν (απαλείφουν τις άσχετες με το θέμα ή λιγότερο σημαντικές, ομαδοποιούν τις ομοειδείς κτλ.) και τις οργανώνουν βάσει του οργανωτικού προτύπου του κειμενικού τύπου και του κειμενικού είδους που έχουν επιλέξει.

Εφαρμογή:

Τίτλος: κυρίως πληροφοριακός (βλ. τόνος)

§1 (πρόλογος): [α] Σύνδεση με την επικαιρότητα (βλ. τρόπος). [β] Θέμα: βλ. Δ1

§2 (κύριο μέρος): Z1 > (αρχικά) 1 (έπειτα) 2 (προσθήκη) 3

§3 (μεταβατική): Δ2

§4 (κύριο μέρος): Z2 > 1 (προσθήκη) 2 (γενικότερα) 3

§5 (επίλογος): [α] Συμπέρασμα. [β] Πρόταση για ανάληψη δράσης: βλ. Σκοπός

ΣΤΑΔΙΟ 2: ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ

Στη φάση αυτή οι μαθητές γράφουν το κείμενό τους, αξιοποιώντας τη στρατηγική των μικροδομικών επιλογών.

Μικροδομικές επιλογές

Η στρατηγική αυτή αναφέρεται στις κατάλληλες για τον κειμενικό τύπο και το κειμενικό είδος γλωσσικές επιλογές, στην καλή χρήση της γλώσσας και στη συνοχή.

Εφαρμογή:

[**τίτλος**] Με οδηγό την ιστορία...

[**§1 – Πρόλογος**] [σύνδεση με την επικαιρότητα] Η γνώση της ιστορίας, ειδικά στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον στο οποίο ζούμε, αποτελεί θεμελιώδη λίθο της ανθρώπινης αντίληψης και κατανόησης του κόσμου. [Δ1] Μέσα από την μελέτη της ιστορίας, αποκτούμε μια βαθύτερη επίγνωση όχι μόνο των γεγονότων, αλλά και των πολιτισμών (αξίες, τρόπος ζωής, σχέσεις των λαών) που διαμόρφωσαν το παρελθόν και επηρεάζουν το παρόν. (53 λέξεις)

[**§2 – Κύριο Μέρος, Z1**] [1] Η ιστορική γνώση βοηθά τους ανθρώπους να κατανοήσουν την καταγωγή και την πολιτιστική τους ταυτότητα. Αυτή η συλλογική αυτογνωσία του σημερινού πολιτισμού, που επιτυγχάνεται μέσα από τη γνωριμία με την ιστορία του τόπου και των προγόνων μας, συμβάλλει στην ενίσχυση της συνοχής και της συνέχειας του λαού μας. [2&3] Την ίδια στιγμή, η ιστορία μας προσφέρει πολύτιμα μαθήματα για το μέλλον. Μέσα από την μελέτη των επιτυχιών και των αποτυχιών του παρελθόντος, μπορούμε να

αποφύγουμε να επαναλάβουμε τα ίδια λάθη και να επιδιώξουμε να επαναλάβουμε τις επιτυχίες. (86 λέξεις)

[§3 – Μεταβατική] [Δ2] Παρ’ όλα αυτά, οι νέοι σήμερα φαίνεται να αγνοούν ή και να αμφισβητούν τη σημασία της είτε λόγω της μηχανιστικής διδασκαλίας της στην εκπαίδευση (απομνημόνευση, αδυναμία σύνδεσης με το παρόν και τις ανάγκες του, εμμονή στην πολεμική ιστορία κτλ.), αλλά και της γενικότερης απαξίωσης του πνευματικού πολιτισμού. [σύνδεση με Z2] Γι’ αυτό τον λόγο πρέπει αναζητήσουμε τρόπους για την αναθέρμανση του ενδιαφέροντος των νέων για το παρελθόν. (64 λέξεις)

[§4 – Κύριο Μέρος, Z2] [1] Αρχικά, οι επισκέψεις σε μουσεία, ιστορικά μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους προσφέρουν στους μαθητές την ευκαιρία να δουν από κοντά τα αντικείμενα και τα μέρη που σχετίζονται με την ιστορία που μελετούν. Αυτές οι εμπειρίες καθιστούν την ιστορία απτή και πιο κατανοητή. [2] Επίσης, η τεχνολογία μπορεί να ενισχύσει τη διδασκαλία της ιστορίας μέσω της χρήσης διαδραστικών πολυμέσων, ντοκιμαντέρ και ψηφιακών πηγών. Οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν ιστορικά γεγονότα μέσω εικονικών περιηγήσεων και εφαρμογών επαυξημένης πραγματικότητας. [Z2-3] Γενικότερα, η ανάθεση πρότζεκτ που απαιτούν από τους μαθητές να ερευνήσουν και να παρουσιάσουν ένα ιστορικό θέμα τους ενθαρρύνει να αναπτύξουν πρωτοβουλία και δημιουργικότητα. Για παράδειγμα, η αφήγηση προσωπικών ιστοριών και μαρτυριών από ανθρώπους που έζησαν σημαντικά ιστορικά γεγονότα μπορεί να προσδώσει μια προσωπική διάσταση στην ιστορία. (121 λέξεις)

[§5 – Επίλογος] [συμπέρασμα] Επομένως, για να μπορέσουμε εμείς, οι νέοι άνθρωποι, να αξιοποιήσουμε την εμπειρία του παρελθόντος για να χαράξουμε το μέλλον μας, πρέπει πρώτα να το γνωρίσουμε. [σκοπός] Αλλά για την επιτυχία του στόχου αυτού χρειάζεται από τη μια να αλλάξει ριζικά ο τρόπος με τον οποίο τα μάθημα της Ιστορίας διδάσκεται στα σχολεία, αλλά από την άλλη και η συνειδητοποίηση εκ μέρους μας των ωφελημάτων που θα αποκομίσουμε από την ιστορική γνώση. (69 λέξεις)

(393 λέξεις)

ΣΤΑΔΙΟ 3: ΜΕΤΑ-ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ

Οι μαθητές ξαναδιαβάζουν το κείμενό τους, αξιοποιώντας τη στρατηγική της αυτοαξιολόγησης.

Αυτοαξιολόγηση

Ο μαθητές εντοπίζουν σφάλματα και αστοχίες (έλεγχος) και προβαίνουν στις αναγκαίες διορθώσεις (βελτίωση), αξιοποιώντας τα κριτήρια που ακολουθούν, όπως παρουσιάζονται στη ρουμπρίκα που διαθέτουν οι βαθμολογητές των Πανελλαδικών Εξετάσεων.

4 ^ο ΘΕΜΑ (Παραγωγή γραπτού λόγου)				
Βαθμός	12-10	9-7	6-4	3-1
Περιεχόμενο (1-12)	<ul style="list-style-type: none"> Άριστη έως πολύ καλή ανταπόκριση σε όλες τις πτυχές του θέματος Άριστη έως πολύ καλή, δημιουργική αξιοποίηση των βασικών ιδεών/ εννοιών του κειμένου/ων αναφοράς Άριστη έως πολύ καλή λογική ανάπτυξη ιδεών (συνεκτικότητα), εντός του ορίου των λέξεων Άριστη έως πολύ καλή επίτευξη του επικοινωνιακού στόχου 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή έως καλή ανταπόκριση σε όλες τις πτυχές του θέματος Πολύ καλή έως καλή, δημιουργική αξιοποίηση των βασικών ιδεών/ εννοιών του κειμένου/ων αναφοράς Πολύ καλή έως καλή λογική ανάπτυξη ιδεών (συνεκτικότητα), εντός του ορίου των λέξεων Πολύ καλή έως καλή επίτευξη του επικοινωνιακού στόχου 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή έως περιορισμένη ανταπόκριση στις πτυχές του θέματος Καλή έως περιορισμένη αξιοποίηση των βασικών ιδεών/ εννοιών του κειμένου/ων αναφοράς Καλή έως περιορισμένη λογική ανάπτυξη ιδεών (συνεκτικότητα), μικρή υπέρβαση του αριθμού λέξεων Καλή έως περιορισμένη επίτευξη του επικοινωνιακού στόχου 	<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη έως ανεπαρκής ανταπόκριση στις πτυχές του θέματος Περιορισμένη έως ανεπαρκής αξιοποίηση των βασικών ιδεών/ εννοιών του κειμένου/ων αναφοράς Περιορισμένη έως ανεπαρκής λογική ανάπτυξη ιδεών (συνεκτικότητα), μεγάλη υπέρβαση του αριθμού των λέξεων
Βαθμός	10-9	8-7	6-4	3-1
Οργάνωση (1-10)	<ul style="list-style-type: none"> Άριστη έως πολύ καλή οργάνωση κειμένου (συναγωγή και αλληλουχία νοημάτων, παραγραφοποίηση, χρήση μεγάλης ποικιλίας κατάλληλων διαρθρωτικών λέξεων) Άριστη έως πολύ καλή αξιοποίηση των μακροδομικών χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους (π.χ. προοίμηση, αποφώνηση, τίτλος, κ.λπ.) Άριστη έως πολύ καλή δυνατότητα δομικών μετασχηματισμών του/των κειμένου/ων αναφοράς (π.χ. συμπλοκοποίησης, ευθύς/ πλάγιος λόγος, πυκνότητα, κ.λπ.) Άριστη έως πολύ καλή χρήση πραγματολογικά κατάλληλου ύφους σε όλο το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή έως καλή οργάνωση κειμένου (συναγωγή και αλληλουχία νοημάτων, παραγραφοποίηση, χρήση μικρής ποικιλίας κατάλληλων διαρθρωτικών λέξεων) Πολύ καλή έως καλή αξιοποίηση των μακροδομικών χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους (π.χ. προοίμηση, αποφώνηση, τίτλος, κ.λπ.) Πολύ καλή έως καλή δυνατότητα δομικών μετασχηματισμών του/των κειμένου/ων αναφοράς (π.χ. συμπλοκοποίησης, ευθύς/ πλάγιος λόγος, πυκνότητα, κ.λπ.) Πολύ καλή έως καλή χρήση πραγματολογικά κατάλληλου ύφους σε όλο το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή έως περιορισμένη οργάνωση κειμένου (συναγωγή και αλληλουχία νοημάτων, παραγραφοποίηση, χρήση περιορισμένης ποικιλίας ή μερικής κατάλληλων διαρθρωτικών λέξεων) Καλή έως περιορισμένη αξιοποίηση των μακροδομικών χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους (π.χ. ανεπιτυχή προοίμηση, αποφώνηση, τίτλος, κ.λπ.) Καλή έως περιορισμένη δυνατότητα δομικών μετασχηματισμών του/των κειμένου/ων αναφοράς (π.χ. ανεπιτυχή συμπλοκοποίησης, ανεπιτυχή μετατροπή ευθύς/ πλάγιου λόγου, μερική πυκνότητα, κ.λπ.) Καλή έως περιορισμένη χρήση πραγματολογικά κατάλληλου ύφους (π.χ. μέτρη ύφους, πραγματολογικά ακατάλληλο ύφος) 	<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη έως ανεπαρκής οργάνωση κειμένου (περιορισμένη συναγωγή και αλληλουχία νοημάτων, μερική ή ολική απουσία παραγραφοποίησης, απουσία διαρθρωτικών λέξεων) Περιορισμένη έως ανεπαρκής αξιοποίηση των μακροδομικών χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους (π.χ. απουσία προοίμησης, αποφώνησης, τίτλου, κ.λπ.) Περιορισμένη έως ανεπαρκής δυνατότητα δομικών μετασχηματισμών του κειμένου/ων αναφοράς (π.χ. απουσία συμπλοκοποίησης, πυκνότητας, κ.λπ.) Περιορισμένη έως ανεπαρκής χρήση πραγματολογικά κατάλληλου ύφους σε όλο το κείμενο (π.χ. πραγματολογικά ακατάλληλο ύφος)
Βαθμός	8-7	6-5	4-3	2-1
Γλώσσα (1-8)	<ul style="list-style-type: none"> Άριστη έως πολύ καλή παρουσία μεγάλου εύρους ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Άριστη έως πολύ καλή παρουσία μεγάλου εύρους κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Άριστη έως πολύ καλή ορθογραφία και στίξη 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή έως καλή παρουσία σχετικά μεγάλου εύρους ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με σχετική ακρίβεια Πολύ καλή έως καλή παρουσία σχετικά μεγάλου εύρους σχετικά κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο και διατυπωμένων με σχετική ακρίβεια Πολύ καλή έως καλή ορθογραφία και στίξη 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή έως περιορισμένη παρουσία ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Καλή έως περιορισμένη παρουσία κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο και διατυπωμένων με ακρίβεια Καλή έως περιορισμένη ορθογραφία και στίξη 	<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη έως ανεπαρκής παρουσία ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Περιορισμένη έως ανεπαρκής παρουσία κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο και διατυπωμένων με ακρίβεια Περιορισμένη έως ανεπαρκής ορθογραφία και στίξη

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ

ΘΕΜΑ 1

Στο Κείμενο 1 (Η αξία του «ταξιδεύειν») διατυπώνεται η θέση ότι τα ταξίδια αποτελούν «τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο ψυχικής εκτόνωσης και αναζωογόνησης του κάθε ανθρώπου». [α Συμφωνείς ή διαφωνείς με την παραπάνω θέση της συντάκτριας και γιατί; [β] Εσύ ποιους τρόπους επιλέγεις, για να αναζητήσεις την προσωπική σου ηρεμία και ισορροπία και για ποιους λόγους κάνεις αυτές τις επιλογές; Αξιοποιώντας δημιουργικά μη λογοτεχνικά κείμενα αναφοράς να παρουσιάσεις τις απόψεις σου σε άρθρο 350 έως 400 λέξεων, που

θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. [Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2024]

ΘΕΜΑ 2

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας, εκφωνείς ομιλία (350 έως 400 λέξεις) στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου της περιοχής σας. [α] Να αναφέρεις φαινόμενα παραβίασης των δικαιωμάτων της γυναίκας στη σύγχρονη εποχή στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο. [β] Εσείς, ως νέα γενιά, μπορείτε να συμβάλλετε έμπρακτα στην επίτευξη της ισότητας των φύλων; Όποια κι αν είναι η άποψή σου, να την υποστηρίξεις τεκμηριωμένα αξιοποιώντας δημιουργικά και το [Κείμενο 1 \(Ημέρα καταδίκης της βίας εναντίον των γυναικών\)](#). [Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2023]

ΘΕΜΑ 3

Σε μια νεανική ιστοσελίδα δημοσιεύεται το [Κείμενο 1 \(Το αύριο δεν είναι πια αδιαπέραστο πέπλο\)](#) και καλείσαι, αφού το μελετήσεις, να απαντήσεις με ένα άρθρο (350 έως 400 λέξεις), στην ίδια ιστοσελίδα, στα παρακάτω ερωτήματα: [α] Με ποια εφόδια πιστεύεις ότι θα μπορέσεις να αντιμετωπίσεις τον κόσμο στην περίπτωση που επιβεβαιωθούν οι ανησυχίες που περιγράφονται στην §2 του κειμένου; [β] Με ποιες συγκεκριμένες δράσεις, κατά τη γνώμη σου, θα μπορούσατε εσείς οι νέοι να βελτιώσετε τον κόσμο; [Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2021]

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η σχέση σου με την ανάγνωση βιβλίων και ποιος ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού σου χρόνου; Με αφορμή το [Κείμενο 1 \(Το γιατρικό της αμόλυντης λογοτεχνίας\)](#) αποφασίζεις να καταθέσεις την προσωπική σου εμπειρία στο ιστολόγιο του σχολείου σας. Να δικαιολογήσεις την όποια επιλογή σου. (350 έως 400 λέξεις). [Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2020]